

**ВІЗУАЛЬНІ МИСТЕЦЬКІ ПРАКТИКИ**

DOI: <https://doi.org/10.51209/platform.1.9.2024.106-119>

УДК 7.76.761.1

**Юлія Вікторівна РОМАНЕНКОВА,**  
доктор мистецтвознавства, професор,  
Національна академія  
образотворчого мистецтва і архітектури,  
Київ, Україна,  
e-mail: [juliia.romanenkova@naoma.edu.ua](mailto:juliia.romanenkova@naoma.edu.ua),  
ORCID: 0000-0001-6741-7829

**Юрій Володимирович ЄФІМОВ,**  
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,  
Київ, Україна,  
e-mail: [y.yefimov@kubg.edu.ua](mailto:y.yefimov@kubg.edu.ua),  
ORCID: 0009-0007-9505-6638

**Юрій Євгенович ВОЛГІН,**  
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,  
Київ, Україна,  
e-mail: [y.volgin@kubg.edu.ua](mailto:y.volgin@kubg.edu.ua),  
ORCID: 0009-0003-9424-4451

**АБСТРАКТНІ МОТИВИ У ТВОРЧОСТІ  
ГЕННАДІЯ ПУГАЧЕВСЬКОГО**

**Анотація.** Творчість київського художника Геннадія Пугачевського (1966 р.н.) є на сьогоднішній день однією з найперспективніших тем для вивчення в площині української гуманітаристики. Це матеріал, який висвітлює шлях України до світового культурного простору, бо творчий доробок цього митця є кращим інструментом для арт-інтеграції у зарубіжний художній процес.

Г. Пугачевський, як і його батько, Аркадій Пугачевський, є багатопрофільним митцем, що працює у друкованій графіці, акварельному живопису, графічному дизайні, академічному рисунку. У багатьох країнах світу він добре відомий завдяки своїй графіці малих форм, в першу чергу – екслібрису. Визнання професійного рівня митця підтверджено тим, що він є володарем 14 престижних нагород на міжнародних творчих конкурсах різних рівнів та членом двох профільних англійських спілок – Королівського товариства живописців-графіків та Товариства граверів по дереву. Друкована графіка майстра – це ксилографія, гравюра на пластику, як чорно-біла, так і багатоколірна. Сюжетика як вільної гравюри, так і книжкового знаку різноманітна – міфологічні сюжети, релігійні композиції, портретні штудії, алегоричні сцени тощо. Усі жанри об'єднані однією рисою, що є родзинкою манери митця і робить його стиль безпомилково впізнаваним, – стилізація високого професійного рівня. Тяжіння до застосування символів, знакова мова приводять до доволі частого звернення до абстрактних композицій. Інколи стилізація в сюжетних композиціях настільки сильною, що вони фактично перетворюються на абстрактні образи, у читанні яких глядач є співавтором, що його фантазія продовжує процес образотворення, розпочатий художником. Об'єктом аналізу даної розвідки є саме абстрактні композиції Геннадія Пугачевського як квінтесенція основних характерних ознак його індивідуального стилю.

**Ключові слова:** друкована графіка, високий друк, гравюра на пластику, екслібрис, абстрактні мотиви, Геннадій Пугачевський

**Вступ.** Геннадій Пугачевський, як і його батько, Аркадій Пугачевський, є багатопрофільним митцем, що

працює у друкованій графіці, акварельному живопису, графічному дизайні, академічному рисунку. У багатьох країнах світу представник київської школи добре відомий завдяки своїй графіці малих форм, в першу чергу – екслібрису. Визнання митця підтверджено 14 престижними нагородами на міжнародних творчих конкурсах різних рівнів та членом двох профільних англійських спілок – Королівського товариства живописців-графіків та Товариства граверів по дереву. Друкована графіка майстра – це ксилографія, гравюра на пластику, як чорно-біла, так і багатоколірна. Сюжетика як вільної гравюри, так і книжкового знаку різноманітна – міфологічні сюжети, релігійні композиції, портретні штудії, алегоричні сцени тощо. Усі жанри об'єднані однією рисою, що є родзинкою манери митця і робить його стиль безпомилково впізнаваним, – стилізація високого професійного рівня. Тяжіння до застосування символів, знакова мова приводять до доволі частого звернення до абстрактних композицій. Інколи стилізація в сюжетних композиціях настільки сильною, що вони фактично перетворюються на абстрактні образи, у читанні яких глядач є співавтором, що його фантазія продовжує процес образотворення, розпочатий художником.

**Постановка проблеми.** Об'єктом аналізу даної розвідки є абстрактні композиції Геннадія Пугачевського як квінтесенція основних характерних ознак його індивідуального стилю. Серед усіх категорій творів майстра, мабуть, саме абстракції є найнезвичнішими і найбагатшими з точки зору фантазії глядача, хист до стилізації, алегоричності художнього мовлення є візитівкою митця. Колористика, композиційні рішення, ритміка є основними об'єктами інтересу даної розвідки. У полі зору лише друкована графіка, бо рисунок та

акварельний живопис художника зосереджені більшою мірою на натуралістичному способі формування образу.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.**

Висвітлення творчості Г. Пугачевського в нинішній науковій періодиці поки можна назвати доволі хаотичним. Частина розвідок є зарубіжними, не всі з них мають науковий характер – деякі скоріше можна віднести до комерційних (невеличке видання про майстра, що було здійснене на початку 2000-х рр. видавництвом мецената С. Бродовича), чи каталогів виставкових проєктів [4]. Про митця інколи писали зарубіжні автори [8], про нього модна знайти згадки у бельгійських (журнал «Graphia»), португальських («Ex-Libris Encyclopaedia Bio Bibliographical of the art of the contemporary ex-libris», що спонсорував і видавав А. М. да Мота Міранда) виданнях але це не наукові штудії. Деякі опуси є скоріше журналістськими [2; 9]. Внесок у суто наукове опанування матеріалу, який належить авторству Г. Пугачевського, роблять Ю. Єфімов [6], О. Жадейко, Ю. Каменецька, В. Михальчук П. Нестеренко, Ю. Романенкова [5-7; 9], [3], Т. Сафонова, В. Тупік, хоча переважно статті все ж мають у полі зору загальні тенденції української вітчизняної друкованої графіки, книжкового знаку, і лише поодинокі розвідки є монографічними [3; 5-7].

Саме скудністю бібліографії та слабкою мірою висвітленості творчості художника в Україні обумовлена **мета статті** – введення у вітчизняний науковий обіг персоналії Геннадія Пугачевського.

**Виклад основного матеріалу.** Жанрове розмаїття творчості художника спонукає кожен з проявів його сюжетної поліфонії досліджувати окремо. І це робиться у статтях та тезах доповідей наукових заходів. Релігійні композиції, міфологічні сюжети, пейзажні мотиви, портретні екзерсиси, урбаністичні експерименти час від

часу стають предметом уваги поціновувачів графіки, науковців. Але абстрактні мотиви поки не висвітлювалися окремо. Хоча саме тяжіння до абстракції впродовж усього творчого шляху можна спостерігати у митця, який своєю художньою мовою є зрозумілим глядачам різних країн світу. Всі свої аркушу, достатньо камерні та лаконічні, митець створює у техніці високого друку – його технікою є гравюра на пластику (Х6). Цікаво, що зазвичай читати абстрактні мотиви доволі складно. Але у Геннадія Пугачевського вони є настільки виваженими і продуманими кожним рухом, кожною лінією, що питань не виникає. Кожна композиція абстрактного характеру є квінтесенцію максимальної стилізації образів, що інколи перетворює їх на ковдру, орнамент, мереживо ліній, з підкладкою кольорових плям. Дійсно, плетиво ліній, надзвичайно вишукане і технологічно довершене, часто сприймається суто декоративно, плекає смак, воно є естетичним само по собі, навіть якщо б не було обгорнуте в сюжет. Але сюжетна канва для абстрактно вирішених образів усе ж завжди є. Це може бути відсторонена, нейтральна алегорія, може бути філософськи обіграна сцена, тоді вже йдеться не про абстракцію, а про максимально стилізовану алегорію. Але межа між цими категоріями в друкованій графіці Г. Пугачевського дуже тонка, можна сказати, крижана, оскільки без знання сюжетної канви, назви настільки стилізовані образи дійсно сприймаються глядачем як абстрактні композиції. Не обтяжена змістовим наповненням відсторонена композиція також є у доробку майстра (рис. 1), є абстрактна робота, але присвячена певному сюжету та перегукується колірною гамою з темою, якій присвячена (рис. 2). Йдеться про «Незалежність Естонії» – екслібрис Heino Sikk, створений у три кольори в 1992 р. абсолютно абстрактна, але створена форма має кольори прапору Естонії. Можемо спостерігати й алегорію, яка

оформлена в абстрактну композицію, що є квінтесенцією контрасту – «Світло та темрява» (рис. 3). Аркуш, який сприймається цілісно та лаконічно за тоном, насправді дуже

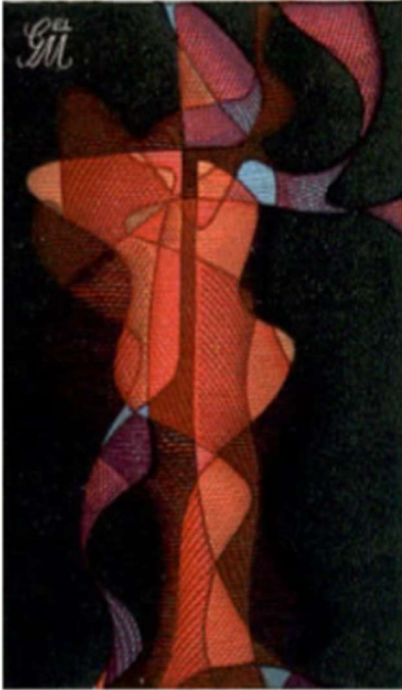


Рис. 1. Пугачевський Г.  
«Композиція». Х6. 1994 р.



Рис. 2. Пугачевський Г.  
Ex libris Heino Sikk. Х6/3. 1992 р.

Фото: з особистої колекції Ю. Романенкової

складний технологічно – надрукований з п'яти дошок, він принадний найтоншими переходами кольору, на плашки кольору накладається сітка штрихів, утворюючи найтонкші тонові переходи.



*Рис. 3. Пугачевський Г. «Світло та темрява». Ex libris  
Viktor Laslo. X6/5. 1993 р.*

*Фото: з особистої колекції Ю. Романенкової*

Майстер звертається до кількох мотивів впродовж усієї своєї творчої біографії. Не хочеться використовувати шаблонний вислів, що вони є червоними нитками його роботи, але це за смыслом дійсно так. Це мотиви часу, сну, ночі. Характерно, що майже в усіх композиціях такого характеру темне тло – найчастіше це непроникна локальна плашка або чорного, або темно-синього, інколи фіолетового. Бувають випадки, коли тло вирішується методом розтяжки від темного до світлого, м'яким тоновим переходом. Але Загальна гама всіх цих композицій доволі темна, надзвичайно багата відтінками палітра завжди збагачена мереживом ліній, з музичною, плавною ритмікою, саме по собі це мереживо змушує милуватися красою лінії та вишуканістю створеного образу, а вже потім намагатися прочитати смисл, знайти підтекст. Цікаво

відмітити, що особливо вдалі свої композиційні та колористичні знахідки автор може варіювати, створювати майже копії сюжетів вільних гравюр в екслібрисах чи навпаки. Інколи це один і той самий аркуш, але з присвятою власнику. Так сталося, наприклад, з мотивом срібного сну («Срібний сон», Х6, 1999 р.), який в екслібрисі перетворений на мотив срібного янгола («Срібний янгол», екслібрис Yuzuru Kudo, рис. 4). Аркуш надрукований у 9 (!) кольорів, мерехтить срібним мереживом тонкої прозорої сітки ліній, накладених поверх кольорових плям. До речі, мотив янгола є одним з найулюбленіших у митця, він варіюється в багатьох роботах [3].



Рис. 4. Пугачевський Г. «Срібний янгол». Ex libris Viktor Laslo. Х6/5. 1993 р.



Рис. 5. Пугачевський Г. «Музика та історія». Ex libris Jeff Arras. Х6/7. 1994 р.

Фото: з особистої колекції Ю. Романенкової



Одна з найкрасивіших та довершених ритмічно композицій абстрактного характеру носить назву «Музика та історія» (рис. 5), хоча в ній є відсил і до іншого з популярних мотивів майстра – часу (в аркуші присутній золотий циферблат).

Таємниця сну не один раз втілювалася в графічні образи художника, як і мотив ночі. «Золота ніч» – назва, що прикрасила собою два аркуші художника, створені в 199р та 1998 рр. Обидва твори поліколірні, з абстрактними образами як ядро композиції, але пізніший – пригортає увагу ще й надскладним форматом – видовженим, вузьким, майже неможливим для варіювання композиційних рішень. Ця вишукана вертикаль – виклик професійності митця, який, граючись, створює досконалу на композиційним рішенням та ритмічним звучанням роботу.

Золоті та срібні мотиви часті в друкованій графіці майстра («Золота ніч», «Срібний дощ», «Срібний янгол» тощо). При цьому цікаво, що його професійний рівень дозволяє часто вирішувати колористику аркушів так, щоб обходитися для створенні ілюзії срібла та золота без відповідних фарб при друці.

Ще одна з наскрізних тем, що повсякчас супроводжують художника, це мотив часу. Ці композиції переважно містять циферблати годинників або їх фрагменти, але вони настільки напівпрозора-ненав'язливі, що можуть сприйматися не лише як знак, символ швидшоплинності, але і як «рлдзинка» палітри, що змушує її звучати та мерехтіти, щоча золото дійсно використовується в друкованій графіці майстром лише зрідка – або золота фарба при друці, або фольга. В усіх інших випадках митець досягає потрібного ефекту завдяки кольорам та надзвичайно вишуканій складній сітці ліній.



Рис. 6. Пугачевський Г.  
«Золота ніч». Х6. 1998 р.



Рис. 7. Пугачевський Г.  
«Час». Х6. 1999 р.

*Фото: з особистої колекції Ю. Романенкової*

**Висновки.** Поєднання кольорів та формування загального звучання гравюр Г. Пугачевського є прекрасним інструментом для формування смаку – це рафіновано-інтелігентне, вишукане мистецтво звучання лінії та штриха. Ці аркуші звучать музичним трикутником – падають на дзеркальну гладь фантазії кришталевими нотами-краплями звуку. Будь-який аркуш можна читати, відчувати, вербалізувати по-різному, але в будь-якому випадку саме абстрактні композиції митця є, мабуть, найпривабливішими для глядача – адже глядач завжди є свого роду егоїстом, і

будь-який образ, що залишає йому право на соавторство, довершення, дотвоорення, є часточкою його власного «Я».

### Список використаної літератури:

1. Геннадій Пугачевський.  
URL: <https://pugachevsky.com.ua/gennady/biography>
2. Максимець С. Київ у рамі. Художники, що малюють місто. URL: <https://weekend.today/lica/kyuiv-u-rami-hudozhnyky-shho-malyuyut-misto.htm>
3. Михальчук В. Мотив Ангела в графіці Геннадія Пугачевського. *Scientific Light*. №7. 2017. Сс. 12-22.
4. Релігій багато – Бог один. Каталог Міжнародної виставки екслібриса. Київ: Видавничий Дім «Соборна Україна», 1994. 144 с.
5. Романенкова Ю. Реалізм як реверс творчого амплуа київського художника Геннадія Пугачевського. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 73. Т. 3. Сс. 102-106.
6. Романенкова Ю., Єфімов Ю., Синявська Н. Семантика метелика в друкованій графіці Аркадія та Геннадія Пугачевських. *Теорія та практика дизайну*. 2023. Вип. 27. Сс. 150-157.
7. Романенкова Ю., Палійчук А. Клоун. Блазень. Мудрець: тема свободи та мотив гри у друкованій графіці Аркадія та Геннадія Пугачевських. *Moderní aspekty vědy: XXVIII. Díl mezinárodní kolektivní monografie. Mezinárodní Ekonomický Institut, Česká republika*. 2023. Сс. 209-224.
8. Briele L. Arkady père et Genady fils Pugachevsky. *Ex-Libris Encycopaedia Bio Bibliographical of the art of the contemporary ex-libris*. 2015. Vol. 15. Pp. 102-112.
9. Romanenkova J., Paliychuk A., Mykhalchuk V. Kiev ex-libris school as a xylography traditions keeper in printmaking of modern Ukraine. *Journal of Graphic Engineering and Design*. 2021. V. 12(3). Pp. 39-45.
10. The first art festival Boychuk Fest.

URL: <https://rosa.ua/en/smartblog/275/The-first-art-festival-Boychuk-Fest.html>

**Yuliia V. ROMANENKOVA,**

DSc in Arts, Professor,  
National Academy of Fine Arts and Architecture,  
Kyiv, Ukraine,  
e-mail: [juliia.romanenkova@naoma.edu.ua](mailto:juliia.romanenkova@naoma.edu.ua),  
ORCID: 0000-0001-6741-7829

**Yuriy V. YEFIMOV,**

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,  
Kyiv, Ukraine,  
e-mail: [y.yefimov@kubg.edu.ua](mailto:y.yefimov@kubg.edu.ua),  
ORCID: 0009-0007-9505-6638

**Yuriy Ye. VOLGIN,**

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,  
Kyiv, Ukraine,  
e-mail: [y.volgin@kubg.edu.ua](mailto:y.volgin@kubg.edu.ua),  
ORCID: 0009-0003-9424-4451

**ABSTRACT MOTIFS IN THE WORKS BY  
GENNADY PUGACHEVSKY**

**Abstract.** The creativity of the Kyiv artist Gennady Pugachevsky (b. in 1966) is currently one of the most promising topics for study in the field of Ukrainian humanitarian studies. This is a material that demonstrates Ukraine's path to the world cultural space, because the creative output of this artist is the best tool for art integration into the foreign artistic process. G. Pugachevsky, like his father, Arkady Pugachevsky, is a multidisciplinary artist working in printmaking, watercolor

painting, graphic design, and academic drawing. In many countries of the world, he is well known thanks to his mini-print, primarily bookplates. Recognition of the professional level of the artist is confirmed by the fact that he is the winner of 14 prestigious awards at international drawing competitions of various levels and a member of two English trade unions – the Royal Society of Graphic and Painters and the Society of Wood Engravers. The master's printmaking are xylography, plastic engraving, both black and white and multi-colored. The subjects of both the free engraving and the book plate are diverse – mythological subjects, religious compositions, portrait studies, allegorical scenes, etc. All genres are united by one feature, which is the highlight of the artist's manner and makes his style unmistakably recognizable – stylization of a high professional level. The tendency to use symbols and sign language lead to a rather frequent appeal to abstract compositions. Sometimes the stylization in the plot compositions is so strong that they actually turn into abstract images, in the reading of which the viewer is a co-author, that his imagination continues the image creation process started by the artist. The object of analysis of this intelligence is precisely the abstract compositions of Gennady Pugachevsky as the quintessence of the main characteristic features of his individual style.

**Key words:** printmaking, xylography, plastic engraving, ex-libriis, abstract motifs, Gennady Pugachewsky.

#### **References:**

1. Hennadiy Puhachevs'kyi [Gennady Pugachevskyi]. Available at: <https://pugachevsky.com.ua/gennady/biography> [in Ukrainian].
2. Maksymets' S. Kyiv u rami. Khudozhnyky, shcho malyuyut' misto [Kyiv in a frame. Artists painting the city] [in Ukrainian].

3. Relihiy bahato – Boh odyn (1994) [There are many religions – God is one]. Kataloh Mizhnarodnoyi vystavky ekslibrysa. Kyiv: Vydavnychyy Dim “Soborna Ukrayina” [in Ukrainian].
4. Romanenkova, Yu. (2024). Realizm yak revers tvorchoho amplua kyyivs'koho khudozhnyka Hennadiya Puhachevs'koho [Realism as the reverse of the creative role of the Kyiv artist Gennady Pugachevskyi]. Aktual'ni pytannya humanitarnykh nauk, 73, 3, 102-106 [in Ukrainian].
5. Romanenkova Yu., Yefimov Yu., Syniavska N. (2023) The semantics of the butterfly in the printmaking by Arkady and Gennady Pugachevsky. Theory and practice of design. 1(27), 150-157 [in Ukrainian].
6. Romanenkova, Yu., Paliychuk, A. (2023). Kloun. Blazen'. Mudrets': tema svobody ta motyv hry u drukovaniy hrafitsi Arkadiya ta Hennadiya Puhachevs'kykh [Clown. Buffoon. The sage: the theme of freedom and the motif of play in the printed graphics of Arkady and Gennady Pugachevsky. Clown. Buffoon. The sage: the theme of freedom and the motif of play in the printed graphics of Arkady and Gennady Pugachevsky]. Moderní aspekty vědy: XXVIII. Díl mezinárodní kolektivní monografie. Mezinárodní Ekonomický Institut, Česká republika, 209-224 [in Ukrainian].
7. Briele, L.( 2015). Arkady pére et Genady fils Pugachevsky. Ex-Libris Encycopaedia Bio Bibliographical of the art of the contemporary ex-libris, 15, 102-112 [in French].
8. Romanenkova, J., Paliychuk, A., Mykhalchuk, V. (2021). Kiev ex-libris school as a xylography traditions keeper in printmaking of modern Ukraine. Journal of Graphic Engineering and Design, 12(3), 39-45 [in English].
9. The first art festival Boychuk Fest.  
Available at: <https://rosa.ua/en/smartblog/275/The-first-art-festival-Boychuk-Fest.html>